

λαργυρεύεται, αφού ήρχετο ήμέρα και δέν είχε ψωμίον νά φάγῃ, ήρχετο χρόνος και δέν είχε ξύλα νά καύσῃ· και τό παράδειγμα της έδωκεν εἰς τόν υἱόν της, Κάρολον τόν Β', έργονον τοῦ μεγάλου Εἰρικού τοῦ Δ', φιλάργυρον ὡς τήν μητέρα του και ὡς τόν πάπον του. Τί λέγεις; Διηγήθη καλὰ τήν γενεαλογίαν τῶν φιλαργύρων;

— Ἀρτανιάν, φίλε μου, ἀνέκρχεν ὁ Ἄθως, εἶσαι πολύ σκληρός πρὸς τήν γενεάν ταύτην τῶν ἀσπῶν τῶν λεγομένων Βουρβωνων.

— Καί ἐξέχασα τὸ καλῆτερον! ... τὸν ἄλλον έργονον τοῦ Βεαρνίτου, Λουδοβίκον τὸν ΙΔ', τὸν ποτὲ κύριόν μου. Εἰπίζω ὅμως ὅτι αὐτὸς δὲ θὰ ἦναι φιλάργυρος, αφού δέν ήθέλησε νά δανείσῃ ἐν ἑκατομύριον εἰς τὸν ἀδελφόν του Κάρολον! Ἀς ἦναι! Βλέπω ὅτι σὲ δυσαρεστῶ. Ἴδου κατ'εὐτυχίαν ἐρθάσμεν εἰς τὴν οἰκίαν μου, ἢ μᾶλλον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ φίλου μου κυρίου Μώγκ.

— Φίλτατε Ἀρτανιάν, δέν με δυσαρεστεῖς, ἀλλὰ μὲ λυπεῖς· εἶναι σκληρὸν τῷ ὄντι νά βλέπῃ κάνεις ἄνθρωπον ἄξιον ὡς σὲ, μακρὰν τῆς θέσεως ἧτις ἀρμύζει εἰς τὰς ἐκδουλεύσεις του· φρονῶ ὅτι τ' ὄνομά σου, ἀγαπητέ φίλε, εἶναι λαμπρὸν ὡς τὰ ὠραῖα τετρα ὀνόματα τῶν πολεμικῶν και πολιτικῶν ἀνδρῶν. Εἰπέ μου ἂν οἱ Λουῖν, οἱ Βελλεγράδ και οἱ Βασσομπιέρ ἦσαν ὡς ἡμεῖς ἄξιοι τοῦ πλοῦτου και τῶν τιμῶν. ἔχεις δίκαιον, ἑκατοντάκις δίκαιον, φίλε μου.

Ὁ Ἀρτανιάν ἀνεστέναξε, και, προπορευόμενος τοῦ φίλου του ὑπὸ τὸ πρόθυρον τῆς οἰκίας τοῦ Μώγκ, κειμένη; εἰς τὴν ἀρχαν τοῦ ἀστερος, εἶπε·

— Μὲ συγχωρεῖς ν'ἀφήσω ἐδῶ τὸ πουγγίον μου· διότι, ἂν, εἰς τὸν πολὺν ὄχλον, οἱ ἐπιδέξιοι αὐτοὶ τοῦ Λονδίνου κλέπται, οἷτινες εἶναι και εἰς τοὺς Παρισίους· αὐτοὺς περιώνυμοι, μοῦ κλέψουν τὰ λαΐφανα τῶν πτωχῶν μου σκούδων, δέν θὰ ἤμπορέσω πλέον νά ἐπιστρέψω εἰς τὴν Γαλλίαν. Εὐχαριστημένος λοιπὸν ἀνεχώρησα ἀπὸ τὴν Γαλλίαν, και πλήρης χαρῆς ἐπιστρέφω, διότι ὅλαι αἱ παλαιαὶ μου προλήψεις κατὰ τῆς Ἀγγλίας μοῦ ἐπανῆλθαν, συνωδευμένοι ἀπὸ πολλὰς ἄλλας.

Ὁ Ἄθως δέν ἀπεκρίθη ποσῶς.

— Τὸ λοιπὸν, φίλε μου, εἶπεν ὁ Ἀρτανιάν, μίαν στιγμὴν πρόσμενέ με, και ἔρχομαι εὐθύς. Ἠξεύρω ὅτι βιάζεσαι πολὺ νά πηγαίνης νά λάβῃς τὰ ἀμοιβὰς σου, ἀλλὰ πίστευσέ με, δέν βιάζομαι και ἐγὼ ὀλιγώτερον νά χαρῶ διὰ τὴν χαράν σου ... ἂν και μακρόθεν ... Περιμένε με.

Και ὁ Ἀρτανιάν ἐδιάβαιναν ἤδη τὸ πρόθυρον, ὅταν ἄνθρωπὸς τις, θέλεις ὑπηρέτης, θέλεις στρατιώτης, ἐκτελὼν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Μώγκ καθήκοντα θυρωροῦ και φύλακος, ἐσταμάτησε τὸν ὑπολοχαγόν μας και τοῦ εἶπεν ἀγγλιστί·

— Μὲ συγχωρεῖς, μυλὸρδ Ἀρτανιάν!

— Αἶ λοιπὸν! ἀπεκρίθη, τί εἶναι; Μήπως και ὁ στρατηγὸς ἀκόμη, με προκαλεῖ νά φύγω; ... αὐτὸ λείπει ἀκόμη, νά με διώξῃ και αὐτός!

Οἱ λόγοι οὗτοι, λεχθέντες γαλλιστί, δέν ἐκίνησαν παντάπασι τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπευθύνοντο, λαλοῦντα μόνον τὴν ἀγγλικήν, ἀναμειγμένην με τὴν τραχυτέραν σκωτικὴν γλῶσσαν. Ἀλλ' ὁ Ἄθως

ἐλυπήθη κατάκαρδα, διότι ὁ Ἀρτανιάν τοῦ ἐφάνη ὅτι ἀρχίζε νά ἔχῃ δίκαιον.

Ὁ Ἀγγλος ἔδειξεν ἐπιστολὴν εἰς τὸν Ἀρτανιάν.

— From the general, εἶπε.

— Πολὺ καλὰ· εἶναι ἡ ἀρεσίς μου, ἀπεκρίθη ὁ Ἀρτανιάν. Νά τὴν ἀναγνώσω, Ἄθως;

— Πρέπει ν' ἀπατάσαι, εἶπεν, ὁ Ἄθως ἡ δέν γνωρίζω πλέον τιμίους ἄνθρώπους εἰς τὴν γῆν, ἐκτὸς σοῦ και ἐμοῦ.

Ὁ Ἀρτανιάν ἐτήχωσε τοὺς ὤμους και ἀπεσπράγισε τὴν ἐπιστολὴν, ἐνῶ ὁ Ἀγγλος, ἀπαθὴς ὅλος, ἐπλησίαζεν εἰς αὐτὸν φανάριον μέγα και τοῦ ἐφεγγε ν' ἀναγνώσῃ.

— Αἶ λοιπὸν! τί ἔχεις; εἶπεν ὁ Ἄθως, βλέπων ἀλλοιωμένον τὸ πρόσωπον τοῦ ἀναγνώστου.

— Λάβε, ἀνάγνωσε ὁ ἴδιος, εἶπεν ὁ ὑπολοχαγός. Ὁ Ἄθως ἔλαβε τὴν ἐπιστολὴν και ἀνέγνωσε·

— « Κύριε Ἀρτανιάν, ὁ βασιλεὺς ἐλυπήθη μεγάλως διότι δέν παρευρέθης εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Παύλου με τὴν βασιλικὴν συνοδίαν. Ἡ Μεγαλειότης Του εἶπεν ὅτι ἐσφαλές πρὸς Αὐτήν, καθὼς σφάλεις και πρὸς ἐμὲ, ἀγαπητέ μου λοχαγέ. Πρὸς διόρθωσιν τοῦ πράγματος, ἐν μόνον μέσον ὑπάρχει. Ἡ Μεγαλειότης Του με περιμένει τὴν ἐνάτην ὥραν εἰς τὸ παλάτιον τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου. θέλεις νά παρευρεθῇς ἐκεῖ συγχρόνως; Ἡ Μεγαλειότης Του προσδιορίζει τὴν ὥραν ταύτην εἰς τὴν ἀκρόασίν σου. »

Ἡ ἐπιστολὴ ἦτον τοῦ Μώγκ.

(Ἀκολουθεῖ).

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ.

Περὶ τῆς τύχης τῶν Ἀθηνῶν και τῶν ἐν αὐταῖς μνημείων ἐπὶ Ῥωμαίων και κατὰ τὸν μεσαιῶνα. Κατὰ τὸν Συνταγματάρχην Δῆμιον.

Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ ὑπὸ I. Καρτσούστα.

Τὸ σέβας ὅπερ ἡ πολιτικὴ ἀρετὴ και πολεμικὴ δόξα εἶχον παῦσαι νά περιβάλλωσι τὰς Ἀθήνας, ὁ ἀρχαῖος κόσμος ἐξηκολούθει ἐτι νά τὸ πληρόνῃ εἰς τὴν μνήμην τῆς προτέρας εὐκλείας της, ἀναλογιζόμενος ὅτι ἡ πόλις αὕτη ἀπὸ τοῦ ἐν Μαραθῶνι τροπαίου κατέστη ἐν Ἑλλάδι τὸ μέγα τῶν τεχνῶν και τῆς ἐπιστήμης ταμείον, και πεπτωκυῖα ἦν ἐτι τὸ σχολεῖον τῶν ἀρίστων πάσης τέχνης δημιουργῶν, ἐνθα ἀπηντῶντο ἀθρόα τὰ κάλλιστα τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, γλυπτικῆς και ζωγραφικῆς προϊόντα.

Ἀλλ' ἐξ ὅλων τῶν περὶ ἐθνῶν εἰς τοὺς Ῥωμαίους τὸ αἶσθημα τοῦτο ἐπενήργησε μάλιστα ἰσχυρῶς. Οὗτοι μετὰ τὴν ἄλωσην τῆς Κορίνθου και Καρχηδόνας κατελήφθησαν ἀπὸ ἀληθινὸν πρὸς τὰς ἑλληνικὰς Μούσας και τὴν τέχνην ἔρωτα, ἐξ οὗ προήλθεν ὅτι ἐκ τῆς ἐπαχῆς ταύτης προσηνέχθησαν αἰετὸς πρὸς τὰς Ἀθήνας ὅπως υἱοὶ πρὸς μητέρα, πρῶτος και εὐγνωμόνας, αἰσθήματα τῶν ὁποίων δέν ὑπῆρχε παντάπασι ξένη οὐδ' αὐτὴ τοῦ Σύλλα ἡ αἰδηρόκυκτος καρδιά. Μολοντί δὲ ὁ μὲν Ἰούλιος Καῖσαρ εἶχε κατὰ τῶν Ἀθηναίων ἀφορμὴν παραπύων ὅτι προείλοντο τὴν φατρίαν τοῦ Πομπηίου, ὁ Ἀντώνιος δὲ,

ὅτι ἡσπάσθησαν τὸ κόμμα τῶν περὶ τὸν Βροῦτον καὶ Κάσσιον, ὁ Αὐγουστος δὲ, ὅτι τὸ τοῦ Ἀντωνίου, ὅμως αἱ Ἀθηναὶ εἶδαν πολλὰς καὶ περιφανεῖς χάριτας καὶ ἀπὸ τούτων τρεῖς τούτους κραταίους Ρωμαίους. Γνωρίζομεν ὅτι ὁ Ἰούλιος Καίσαρ ἐπρόσφερεν εἰς τὸν δῆμον χορηγίαν χρημάτων, χρησιμεύσασαν εἰς οἰκοδομήσιν ἐνὸς τῶν μέχρι τοῦδε σωζομένων μνημείων. Ὁ Ἀντώνιος ἐκλεξε τὰς Ἀθήνας τόπον διατριβῆς κατὰ τὰς συχνὰς ἐν τῇ ἀνατολῇ ἀποδημίας του, ὅτε καὶ κολακεύων τοὺς Ἀθηναίους ἐπετίθευε νὰ ρυθμίσῃ τὸν ἑαυτοῦ βίον πρὸς τοὺς τρόπους καὶ τὴν διαίταν τὴν Ἀττικὴν, τὸ δὲ κυριώτερον, ἔδωκεν αὐτοῖς νὰ νέμονται τὰς νήσους Αἰγίναν, Κέα, Ἰκον καὶ Πεπάρθον. Ὁ Αὐγουστος τῇ ἀληθείᾳ ἀπέδειξεν ὀλίγον εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὴν δυσμενείαν του, ὅτι παρέσχον συνδρομὴν τῷ ἀντιπάλῳ αὐτοῦ, ἀφελὼν αὐτοὺς τὴν Αἰγίαν, τὸ δῶρον τοῦ Ἀντωνίου, ὡς καὶ τὴν ἐν Εὐβοίᾳ Ἑστέρειαν. Ἀλλ' ἡ ἐπικρατεστέρα τοῦ Αὐγούστου συμπάθεια πρὸς τὰς Ἀθήνας γίνεται δῆλῃ ἔκ τε τῆς ἀδείας τοῦ νὰ ἔχωσιν ὅλας τὰς ἄλλας προσφοράς τοῦ Ἀντωνίου, ἐκ τῆς χορηματικῆς χορηγίας ἥτις προστεθείσα εἰς τὴν προτέραν τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος ἐχορησίμειυσεν εἰς κτίσιν τοῦ Προπυλαίου τῆς Ἀγορᾶς, καὶ προσέτι ἐκ τοῦ θεσπίσματος ἐκείνου, δι' οὗ ἀπηγόρευεν εἰς τὸ ἐξῆς τὸ δικαίωμα τῆς ἐν Ἀθήναις πολιτογραφήσεως νὰ ᾖ, ὡς ἐγένετο, ὠνητὸν χρημάτων, δεῖξας μὲ τοῦτο ὁ Αὐγουστος ὅτι ἐσέβετο τὸ ἀρχαῖον ἀξίωμα καὶ ὄνομα τῆς πόλεως ὑπὲρ ὅσον αὐτοὶ τοῦ καιροῦ ἐκείνου οἱ Ἀθηναῖοι.

Ὁ Γερμανικὸς εἰσελθὼν εἰς τὴν πόλιν χωρὶς τὰ παράσημα τοῦ βασιλεῦς, καὶ ὑφ' ἐνὸς μόνου ῥαβδόχου συνοδευόμενος, ἔδειξε τὸ πρὸς τὰς Ἀθήνας σέβας του.

Οἱ αὐτοκράτορες Ἀδριανὸς καὶ Σεπτίμιος Σεβήρος ἐπεσκέσθησαν τὰς Ἀθήνας καὶ πρὶν ἔτι βασιλεύσωσιν ἐμνηθῆσαν δ' ἀμφοτέροις τὰ ἐν Ἐλευσίνι μυστήρια, ὅπως καὶ ὁ Μάρκος Αὐρήλιος, ὅτε, μετὰ τὸν Μαρκομαννικὸν πόλεμον ἦλθεν εἰς Ἀθήνας. Ὁ Ἀδριανὸς μάλιστα ἦτο καὶ ἐπώνυμος Ἀρχὼν Ἀθηνῶν, καὶ διεχείμασε δύο ἔτη ἐν αὐταῖς.

Ἡ ἱστορία δὲν ἔχει παραδειγμα πόλεως ἄλλης ἥτις, μετὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς πολιτικῆς της σημασίας, διετέλεσεν ἐπὶ τοσούτον ἔτι χρόνον τιμωμένη καὶ εὐδαιμονοῦσα. Οὐδ' αὐτὴ ἡ πρὸς τὸ ἀρχαῖον ἀξίωμα τῆς πεπτωκυίας Ῥώμης λατρεία τῶν ἐθνῶν δύναται ν' ἀντιπαρὰβληθῇ πρὸς ὅσας τιμὰς ἀπῆλθον αἱ Ἀθηναὶ εἰς διάστημα πέντε αἰώνων παρ' ἀπάντων τῶν λαῶν ὅπου ἂν εἶχεν εἰσδύσει τὸ φῶς καὶ ἡ φήμη τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Τεκμήριον τοῦ λεγομένου εἶναι ὅτι τὰ ἐπιφανέστατα τῶν μνημείων, ὅσα μετὰ τὴν στέρξιν τῆς θαλασσοκρατίας ἡγήθησαν ἐν Ἀθήναις, ὅλα ἦσαν δαπάνη καὶ φιλοτιμίαι ξένων δυναστῶν.

Πρῶτος τοιαύτης φιλοτιμίας ἔδωκε παραδειγμα ὁ βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου, Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος, οἰκοδομήσας εὐρύχωρον καὶ μεγαλοπρεπὲς Γυμνάσιον παρὰ τὸν ναὸν τοῦ Θησέως. Ἐξήκοντα μετὰ τοῦτο ἔτη, καθ' ὃν χρόνον οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν σύμμαχοι τῶν Ῥωμαίων, τῶν Ῥοδίων καὶ τοῦ Ἀττάλου

πρώτου βασιλέως τῆς Περγάμου, ὁ Ἀττάλος ἐπιδημήσας εἰς Ἀθήνας ἀνέθηκεν ἐν τῇ ἀκροπόλει ἀναθήματα τινα γλυπτικῆς τέχνης. Ὑπ' εὐγνωμοσύνης πρὸς τοὺς δύο τούτους εὐεργέτας τῆς πόλεως οἱ Ἀθηναῖοι τὰς δύο νέας φυλάς, αἵτινες προσετέθησαν πρῶτον ταῖς λοιπαῖς δέκα ὅτε Δημήτριος ὁ Πολιορκητὴς ἡλευθέρωσε τὰς Ἀθήνας ἀπὸ τὸν Κασσανδρον, ὀνομασθεῖσαι ἀπ' αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς Ἀντιγόνου Ἀντιγονίδος καὶ Δημητριάδας, μετωνόμασαν τότε Ἀταλίδαι καὶ Πτολεμαῖδαι.

Μετ' οὐ πολὺν δὲ χρόνον Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανὴς, βασιλεὺς τῆς Συρίας, ἀνέλαβε νὰ συντελέσῃ ἔργον ὅπερ εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς δυνάμεως καὶ τοῦ πλούτου αὐτῆς ἡ πόλις ἀπελπίσθη ὅτι θέλει φέρει εἰς πέρας, καὶ τὸ ὁποῖον τελειωθὲν ὑπερέβαινεν ὅλα τ' ἄλλα μνημεῖα τῆς πόλεως εἰς μέγεθος καὶ δαπάνην. Τὸ ἔργον τοῦτο ἦν ὁ ναὸς τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου, οὗ τινος τὰ πρῶτα θεμέθλα ἔβαλε, 360 ἔτη πρότερον, ὁ Πεισίστρατος· ἀποθανόντος δὲ τοῦ Ἀντιόχου ἡ οἰκοδομὴ διεκόπη, καὶ ἐπανελήθη ἔπειτ' ἀπὸ πολὺ διὰ κοινοῦ ἐράνου τῶν συμμάχων τῷ Αὐγούστῳ βασιλεῶν καὶ πόλεων, συντελεσθῇ δὲ μόνον ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ.

Μετὰ τὴν ὑπὸ Σύλλα ἄλωσιν τῶν Ἀθηνῶν Ἀριοβαζάνης ὁ δεῦτερος, βασιλεὺς τῆς Καπαδοκίας, ἐπεχείρησε νὰ ἐπισκευάσῃ τὸ ᾠδεῖον τοῦ Περικλέους, βλαφθὲν κατὰ μέρος ἐν καιρῷ τῆς πολιορκίας. Ἀλλ' ὁ μεγαλοπρεπέστατος ἀπὸ τούτων εὐεργέτας τῶν Ἀθηνῶν, ὑπῆρξεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἀδριανός. Ὅχι μόνον, ὡς ἦδη εἴπομεν, ἐπετέλεσεν οὗτος τὸ Ὀλυμπεῖον, ἀλλὰ κατηργάσας τὴν πόλιν πολλὰς καὶ ἄλλας οἰκοδομαῖς, ἐν αἷς ἦσαν καὶ δύο ναοί, στοὰ ἔχουσα αἰθούσας λαμπροτάτας, βιβλιοθήκη καὶ γυμνάσιον. Χωρὶς δὲ τούτων ἀνῆρτητο προσέτι εἰς ἑαυτὸν τὸν δῆμον καὶ μὲ συχνὰς χρημάτων ἐπιδόσεις καὶ ἐτήσιον σίτου διανομὴν, καὶ ἐχάρισεν εἰς αὐτὸν ὁλόκληρον τὴν νῆσον Κεφαλληνίαν.

Περὶ τούτων καιρῶν τούτων καὶ πολλοὶ πλούσιοι ιδιώται, ξένοι τε καὶ ἄστοι, ἀντιφιλοτιμούμενοι πρὸς τοὺς ἀρχαίους ἐκείνους πολίτας, εἰς οὓς ἡ πόλις ὤφειλε πολλὰ τῶν ὑποδεεσέων οἰκοδομημάτων της, ἡμιλλῶντο νὰ κατακοσμήσῃ τὰς Ἀθήνας μὲ παντοδαπὰ τοιαῦτα μνημεῖα ἰδίαις δαπάναις.

Οὕτω, λόγου χάριν, Ἀνδρόνικος ὁ ἐκ Κύρρου ἔκτισε τὸ ἐν τῇ ἀγορᾷ ᾠρολόγιον, τὸ καὶ νῦν σωζόμενον. Ὁ Ἀγρίππας ᾠκοδόμησε θέατρον. Ἡρώδης δὲ ὁ Ἀττικὸς κατέστησεν ἑαυτὸν ἐφάμιλλον τῶν αὐτοκρατόρων κατακαλύπτων τὸ στάδιον μὲ λίθον πεντελικόν, καὶ κτιζὼν τὸ ᾠδεῖον, οὗ τινος τὰ εἰσῆπια φαίνονται κατὰ τὴν νοτιοδυτικὴν πλευράν τῆς ἀκροπόλεως.

Πλούσιοι μὲ τὸν ἐπισεσωρευμένον κόσμον καὶ τὰ καλλιτεχνήματα ὅκτῳ ἡ δέκα αἰώνων, ἦσαν αἱ Ἀθηναὶ ἐπὶ τῶν Ἀντωνίων ὅσον οὐδέποτε ἄλλοτε λαμπραί. Εἰν' ἀληθὲς ὅτι ἡ παραθαλασσία πόλις, ἴση τὸ μέγεθος μὲ τὰς Ἀθήνας, καὶ μέγα ἐπὶ τῆς ἀκμῆς τῆς Ἑλλάδος ἐμπορεῖον (1) εἶχεν ἦδη συσταλῇ εἰς

(1) Ἐμπόριον γὰρ ἐν μέσῳ τῆς Ἑλλάδος τὸν Πειραιᾶ κατεστήσατο [ἡ πόλις] τοσαύτην ὑπερβολὴν ἔχον, ὥστε ἄ

δύω ἢ τρεῖς διεστώσας ἀλλήλων κώμας παρὰ τὸν ναὸν τοῦ Διὸς καὶ τοὺς λιμένας. Ἀλλὰ τὸ ἄστυ καὶ ἡ ἀκρόπολις δὲν εἶχον οὐδὲν ἔτι βλαβή. Τὰ ἀρχαῖα τοῦ Περικλείου αἰῶνος μνημεῖα ἐσώζοντο τόσον ἀπαρμειώτως τέλεια καὶ ἀκραιφνῇ, ὥστε οὐδὲ κατὰ τοῦτο παρεχόρουσαν τὰ πρωτεῖα εἰς τὰ καινὰ καὶ μεταγενέστερα ἔργα. Τὰ ἀριστουργήματα τοῦ Καλλιμαχίδου, τοῦ Ἰκτίνου, τοῦ Μνησικλέους, τοῦ Φειδίου, ἐκτεθειμένα ἤδη εἰς τὰς δυσκρασίας 600 ἐτῶν ἐσώζον ὅλην τὴν ἀκμὴν τῆς ἀρχικῆς καλλονῆς τῶν, καὶ δικαίως ἐλογίζετο ὡς θαῦμα ὅτι ἔργα ἐν οὕτῳ βραχεὶ συντελεσθέντα χρόνῳ, εἶχον ὅμως ἐξεργασθῇ μετὰ τελειότητος τοιαύτης, ἥτις ἐφαίνετο ἐνδύουσα αὐτὰ νεότητη καὶ κάλλος ἀμάραντον.

Ὀλίγον ἔπειτα ἀφοῦ ὁ Πλούταρχος ἔγραψε τὸν σεμνὸν τοῦτον πανηγυρικὸν τῶν μνημείων τοῦ Περικλέους, περιηγήθη τὴν Ἑλλάδα ὁ Πausanias εἰς τοῦ ὁποίου τὸ βιβλίον χρεωστοῦμεν κυρίως ὅσας ἔχομεν γνώσεις τῆς τοπογραφίας τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν, καὶ τῶν ἐν αὐταῖς τεταμειωμένων τότε πολυαριθμῶν προϊόντων παντὸς εἶδους τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν. Ἄνευ τοῦ Pausanias ἠθέλομεν ἀγνοεῖ καὶ τὰ ὀνόματα πολλῶν πόλεων ὧν τὰ εἰρηπία σώζονται ἔτι καὶ νῦν. Αὐτόπτης ὁ ἴδιος τῶν ὅσα διηγείται, ὑπερτερεῖ εἰς ἀκρίβειαν τοὺς συγχρόνους μ' αὐτὸν γραψάντας Πλίνιον, Διόδωρον καὶ Πλούταρχον. Μελετήσας ἐκ τοῦ πλησίον πλεῖστα μνημεῖα καὶ ἱερά, ἀθέατα ἢ ἀγνωστα εἰς τοὺς πεπαιδευμένους τοῦ καιροῦ του, κατέστησεν ἑαυτὸν ἐπιτηδεῖον εἰς τὸ νὰ δώσῃ ἰδεὰν ἀψευδῇ τῆς εὐφυΐας, ἐμπειρίας καὶ φιλοπονίας, μεθ' ἧς οἱ Ἕλληνες ἐνέκυψαν εἰς τὰς εἰκαστικὰς τέχνας, τῆς μεγάλης ἐκτάσεως καθ' ἣν ἤσκουοντο παρ' αὐτοῖς τὰ πλεονεκτήματα ταῦτα, τοῦ συνδυασμοῦ ἐκείνου τῆς ἰδιωτικῆς λιτότητος πρὸς τὴν δημοσίαν μεγαλοπρέπειαν, ἐξ ἧς προὐκυπτεν ὅτι καὶ αἱ ἐλάχισται τῶν πόλεων εἶχον νὰ δεῖξωσι τινα περικαλλῆ τῶν τεχνῶν μνημεῖα, ἐπίσης δὲ καὶ τοῦ πολλοῦ πλούτου τῶν τοιούτων ἔργων, ὅσα, εἰς τὸ πείσμα τῶν καταβληθέντων τὴν Ἑλλάδα δεινῶν, καθίσταν ἔτι αὐτὴν ἐν μέγα μουσεῖον τῶν τεχνῶν καὶ κατ' αὐτὸ ἀκόμη τὸ τέλος τοῦ δευτέρου M. X. αἰῶνος.

Ἡ τὴν ὁποίαν μᾶς ἄφησεν ὁ Πλίνιος περιγραφὴ τῶν κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοῦ ὑπαρχόντων ἐν Ῥώμῃ ἑλληνικῶν ἀγαλμάτων καὶ γραφῶν, συντρέχει ὁμοῦ μετὰ τὸ βιβλίον τοῦ Pausanias εἰς τὸ νὰ μᾶς πείσῃ, ὅτι αἱ εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα διαρπαγαὶ τῶν Ῥωμαίων δὲν ἦσαν ὅσαι κατὰ τὴν Σικελίαν καὶ τὰς ἑλληνικὰς τῆς Ἀσίας πόλεις. Τὰ βαρύντιμα λάφυρα, ὅσα ὁ T. Φλαμίνιος, μετὰ τὴν λαμπρὰν κατὰ τὴν Ἑλλάδα στρατηγίαν του, ἐπόμπευσεν ἐν Ῥώμῃ εἰς τὸν θρίαμβόν του, συνίσταντο τὸ πλεον ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ἀσκήμου, καθὼς καὶ ἐκ μεγάλου ἀριθμοῦ Φιλιππέων στατήρων, τῶν περιφθίμων χρυσῶν Μακεδονικῶν νομισμάτων. Ὅτε δὲ, μικρὸν μετὰ τὴν ἐξ Ἑλλάδος ἀπέλευσιν τοῦ Φλαμινίου, Ἰούλιος Νοβί-

λίωρ ἐσκόλευσε τὰ ἀγάλματα τῶν θεῶν ἐκ τῶν ναῶν τῆς Ἀμβρακίας, ἡ Ῥωμαϊκὴ Σύγκλητος τὸν ὑπεχρέωσε νὰ τὰ ἐπιστρέψῃ ὅπισω. Εἴτε διὰ τὸ κοινὸν τῆς θρησκείας, εἴτε ἀποφεύγοντες τὸ νὰ λυπῶσι λαὸν σεβαστὸν διὰ τὸν ἀνώτερον πολιτισμὸν του, καὶ μηκέτι ἐντελῶς δεδωμασμένον, οἱ Ῥωμαῖοι ἐν γένει ὑλαβοῦντο τοὺς ναοὺς τῆς Ἑλλάδος, ἔνθα τὰ κάλλιστα τῶν γλυπτικῶν ἔργων ἀνέκειντο ὡς ἀναθήματα.

Πλὴν μετὰ ταῦτα αἱ κατὰ Καρχηδόνας νίκαι, καὶ ἡ μείζων ἐντε Ἀσία καὶ Ἑλλάδι ἐπικράτησις τῶν Ῥωμαίων, πληροῦσαι αὐτοὺς φρονήματος, ἤρχισαν ἤδη νὰ καθιστῶσίν τινας ὀλιγώτερον διακριτικούς. Τὴν ὑπὸ Μαρκέλλου ἐκπύρηνσιν τῶν Συρακουσῶν ἠκολούθησαν ταχέως οἱ τοῦ Π. Αἰμιλίου καὶ K. Καικιλίου ἀπὸ τῆς Μακεδονίας θρίαμβοι, καὶ ὁ τοῦ Μουμμίου ἀπὸ τῆς Ἀχαιας. Ὁ συμφορηθεὶς τότε εἰς Ῥώμην μέγας ἀριθμὸς ἑλληνικῶν βιβλίων καὶ ἀγαλμάτων καὶ γραφῶν ἐγέννησεν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Ῥωμαίων τὴν πρὸς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ τὰς τέχνας κλίσιν ἐκείνην τὴν ταχέως μεταβαλοῦσαν καὶ ἐξαλλοῦσασαν τὸν χαρακτῆρα τὸν Ῥωμαϊκόν.

Μετὰ τὴν ὁλοσχερῇ δὲ κατάκτησιν τῆς Ἀσίας, ἡ κλίσις αὕτη μετέπεσεν εἰς τρυφὴν καὶ ἀκολασίαν θεραπευομένην μετὰ τὴν γυμνωσιν τῶν ἑλληνικῶν πόλεων. Ἀπὸ τοὺς κατὰ Βέρρου λόγους τοῦ Κικέρωνος μανθάνομεν ὅτι διοικηταὶ ἐπαρχιῶν μεταχειριζόμενοι βιαιότατα πολλάκις μέσα ἀφῆρουν ἐκ τῶν δημοσίων μνημείων τῆς Ἑλλάδος τὰ ἐν αὐτοῖς ἀγάλματα ἢ γραφάς. Ἀλλ' ἐξ αὐτῶν πάλιν τῶν λόγων τοῦ ῥήτορος γίνεται ὅτι αἱ τοιαῦται πράξεις ἀπεδοκιμαζόντο ἐν γένει παρὰ τῶν Ῥωμαίων.

Ἐκ τῶν αὐτοκρατόρων ὁ Νέρων καὶ ὁ Καλλιγόλας ἀναφέρονται ὑπὸ τῆς ἱστορίας ὡς γυμνώσαντες τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ πολλὰ τῶν τεχνικῶν ἀριστουργημάτων τῆς.

Ὁ Καλλιγόλας μάλιστα διέταξε ν' ἀπενεχθῶσιν εἰς Ῥώμην τινὰ τῶν περιφημοτάτων ἀγαλμάτων καὶ μεταβληθῶσι διὰ μεταμορφώσεως τῆς κεφαλῆς εἰς ἴδια ἑαυτοῦ ἀγάλματα. Ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ παροινίαι αὐταὶ τοῦ Καλλιγόλα ἤρχισαν μόνον περὶ τὰ μέσα τῆς βραχείας βασιλείας του, καὶ ἀμφοτέροι οἱ τε Ῥωμαῖοι καὶ οἱ Ἕλληνες ἐδυσχέρανον πρὸς τὰς τοιαύτας βεβηλώσεις, φαίνεται ὅτι αἱ ἀπαγωγαὶ τοῦ Καλλιγόλα δὲν ἐξετελεσθήσαν οὐδέποτε καθ' ὅλοκληρίαν. Ὁ ἐν Ὀλυμπίᾳ περιφθίμος χρυσελεφάντινος Ζεὺς τοῦ Φειδίου ἐστεκεν εἰς τὸν τόπον τοῦ 135 μετὰ τὸν Καλλιγόλαν ἔτη.

Ἀλλ' ὅσον ἂν υποθέσωμεν μέγαν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐξ Ἑλλάδος ἀπενεχθέντων ἀγαλμάτων ὑπὸ τοῦ Νέρωνος, τοῦ Καλλιγόλα καὶ ἐκείνων τῶν Ῥωμαίων, ὅσοι ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς δημοκρατίας ἔτυχε νὰ λάβωσιν ἀπεριόριστον ἐν Ἑλλάδι κράτος, ἔχομεν τὴν ἀναμφίλεκτον μαρτυρίαν τοῦ Pausanias ὅτι τὰ πλεῖστα τῶν γλυπτικῶν ἀριστουργημάτων ἦσαν ἔτι ἀνέπαφα κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Ἀντωνίων, καὶ ὅτι ἡ ἀγίοτης τῶν Δελφῶν, τῆς Ὀλυμπίας, Ἐπιδαύρου, Ἐλικῶνος, ἄλλων πολλῶν ἱερῶν, καὶ ἐντὸς τῶν πόλεων καὶ ἐν ἱεροῖς ἁλσεσι, παρεῖχε σκέπην εἰς πολυάριθμα ἔργα τοῦ Ὀνατᾶ, τοῦ Καλάμιδος, τοῦ

παρὰ τῶν ἄλλων ἐν παρ' ἐκάστων χαλεπὸν ἔστι λαβεῖν, τοῦθ' ἅπαντα παρ' αὐτῆς ῥάδιον εἶναι πορίσασθαι. (Ἰσοκρ. Πανηγ.).

Ἀλκαμένους, τοῦ Φειδίου, τοῦ Μύρωνος, τοῦ Πολυκλείτου, τοῦ Πραξιτέλους, τοῦ Λυσίππου καὶ πολλῶν ἄλλων ἐξόχων τεχνιτῶν.

Ἀλλὰ τὸ αὐτὸ δὲν δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν καὶ περὶ τῶν τῆς γραφικῆς προϊόντων. Γραφαὶ τινες τῶν τοῦ Μίκωνος, τοῦ Πολυγνώτου, τοῦ Απελλοῦ, τοῦ Νικίου καὶ ἄλλων μεγάλων ζωγράφων ἐσώζοντο ἐτι καὶ ἐπὶ Παυσανίου ἐν Ἑλλάδι, ἐπεὶδὴ τὰ ἔργα ταῦτα ἦσαν κατὰ τὸ πλεῖστον τοιχογραφίαι ἐπὶ δημοσίων οἰκοδομῶν. Ἡ ζωγραφικὴ λαλοῦσα εἰς τὰς αἰσθήσεις ζωηρότερον παρὰ τὴν γλυπτικὴν, ἐν γένει διήγειρε κατὰ πάντα καρὸν καὶ τόπον περισσώτερον τὸν θαυμασμόν τοῦ χυδαίου. Τούτου ἕνεκα, καὶ διότι οἱ ζωγραφικοὶ πίνακες εἰν' εὐμετακομιστότεροι τῶν ἀνδριάντων καὶ ἀγαλμάτων, ἡ συνήθεια τοῦ ἀθροΐζειν συλλογὰς εἰκότων κατέστη ἤδη κοινὴ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις τῶν δημοκρατικῶν χρόνων, ὡς καὶ παρὰ τισι τῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνων τῆς αὐτῆς ἐποχῆς.

Μικρὸν μετὰ τοὺς χρόνους τῶν Ἀντωνίνων ἀρχίζει αἰτία τις καταστροφῆς, ἥτις ὑπῆρξε ἀφανεστέρα μὲν καὶ ὑπουλος, ὀλεθριωτέρα δὲ εἰς τὰ ἔργα τῆς ἀρχαίας τέχνης παρὰ τὰς διαρπαγὰς τῶν Ῥωμαίων, τῶν πρώτων χριστιανῶν τὸν θρησκευτικὸν ζῆλον, ἢ τῶν βαρβάρων τῆς ἀρκτου τὴν βίαν καὶ ἀμάθειαν. Τούτῃς ἢ παρακμῇ τῆς τεχνικῆς φιλοκαλίας, γινομένη ἤδη ἱκανῶς ἐπαισθητὴ εἰς τὰ ἔργα τῶν χρόνων τοῦ Διοκλητιανοῦ, καὶ ἀκολουθοῦσα βῆμα πρὸς βῆμα τὴν παρακμὴν τῆς τῶν ἀρχαίων πολυθείας. Ἐπεὶδὴ ὡς ὁ ἀρχαῖος τεχνίτης ἐλάμβανεν ἐμπνευσιν ἐκ τῆς μεγαλῆς συνειδήσεως ὅτι τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐμελλε νὰ γίνῃ καθ'αυτὸ θρησκευτικῆς λατρείας ἀντικείμενον, ἐνίοτε δὲ καὶ ὅτι θεὸς συνανταμιθάνετο αὐτοῦ, οὕτως ἡ ἔλλειψις τῆς πίστεως συνεπέστυρεν ἀναγκαιῶς ἀνικανότητα πρὸς παραγωγὴν ἔργων ὁμοίων μετὰ τὰ τῶν παλαιῶν, ὀλιγοῦσαν περὶ αὐτὰ τὰ παλαιὰ, καὶ τὴν βαλμηδὸν καταστροφὴν τῶν.

Μετ' οὗ πολὺ προσετέθη δραστηκώτερον ἄλλο ὄργανον καταστροφῆς ὁ κατὰ τῶν ἐιδώλων πόλεμος τῶν χριστιανῶν. Πλὴν κατὰ τινα ἀξιοσημειώτων συμπτῶσιν συνέβη ὥστε, καθ' ἣν μάλιστα ἐποχὴν διὰ τὴν τῶν αὐτοκρατόρων μετὰστασιν εἰς τὸν χριστιανισμόν, ὑπῆρχεν ἄδεια εἰς τοὺς χριστιανούς νὰ ὑψώσωσι πλέον τὰς χεῖρας κατὰ τῶν ἀδιαλλάκτων τούτων ἐχθρῶν, ἢ ταυτόχρονος κτίσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀνένεωσε συνήθειαν ἀρχαίαν, ἥτις ἔσωσε μὲν προσωρινῶς πολλὰ ἔργα τῶν ἀρχαίων, ἀπειμάκρυνε δ' ὅμως αὐτὰ ἐκ τῆς ἀρχαίας τῶν τοποθεσιῶν. Σπυδόντες νὰ καταστήσωσι τὴν νέαν Ῥώμην ἐφάμιλλον κατὰ πάντα τῆς παλαιᾶς ὁ κτίστης αὐτῆς Κωνσταντῖνος καὶ οἱ διάδοχοί του, ἐκαλλυπίζον αὐτὴν μετὰ ἀγάλματα καὶ ἄλλα καλλιτεχνήματα λαμβανόμενα πανταχόθεν τῆς Ἑλλάδος.

Κωνσταντῖνος ὁ μέγας συνέλεξεν ἐκ τῶν πόλεων τῆς Ἀσίας πλεῖστα τοιαῦτα ἔργα, δὲν ἐφείσθη δὲ οὐδὲ τῶν τῆς Ἑλλάδος, καὶ αἱ Ἀθῆναι συνετέλεσαν τὸ μέρος τῶν πρὸς στολισμὸν τῆς Μητροπόλεως. Ἀλλ' ἐπεὶδὴ ὁ μονάρχης οὗτος οὐ μόνον ἀνέχετο τὴν λατρείαν τῶν ἐθνικῶν, ἀλλ' οὐδ' αὐτοὺς εἶχεν ὀλοταλῶς ἀπαρνηθῆ τοὺς προτέρους θεοὺς τοῦ, ἔχοντες λόγον νὰ πιστεύσωμεν ὅτι δὲν ἤγγισε τὰ ἀγάλματα τῶν

ναῶν, ἐνθα οἱ θεοὶ τῆς Ἑλλάδος ἐλατρεύοντο ἐτι. Καὶ ὁ Κωνσταντῖνος δ' ἐπίσης φαίνεται ἐπικεικῶς προσενεχθεὶς πρὸς τοὺς ἐθνικούς, μολονότι, ἂν δώσωμεν πίστιν εἰς τὸν σοφιστὴν Λιβάνιον, ἐκρήμνισεν ἐνιαχοῦ τοὺς ναοὺς αὐτῶν, καὶ τὰ ἱερὰ κτήματα διένειμεν εἰς τοὺς εὐνοοῦμένους αὐτῷ.

Ἀλλ' ὅσον εὐρὺ καὶ ἂν ὑποτεθῇ τὸ στάδιον τῶν τοιούτων καταχρήσεων, φανερόν εἶναι ὅτι αἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεις ἔπαθον περισσώτερον ἀπὸ τοὺς κατὰ τὸν τέταρτον αἰῶνα ἀθροιστὰς ἢ λυμεῶνας τῶν ἀρχαίων ἀγαλμάτων, παρὰ αἱ τῆς ἰδίας Ἑλλάδος. Κατὰ τὴν Ἀσίαν οἱ χριστιανοὶ ἦσαν πολυπληθέστεροι, καὶ τὰ ἔθνη μετεῖχον τῆς ἀρχαίας βαρβαρότητος κατὰ λόγον τῆς ἀποστάσεως αὐτῶν ἐκ τῆς ἐστίας τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Ἐκτὸς τούτου τῆς Ἀσίας αἱ πόλεις ἔκειντο εὐθεώτερον πρὸς μεταγωγὴν τῶν τεχνικῶν ἔργων εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἐν Ἑλλάδι τὰ Ἰσθμια, τὰ Πύθια, καὶ τὰ Νέμεα ἐπανηγυρίζοντο ἐτι· αἱ θηριομαχίαι ἐξηκολοῦθον εἰς τὸ ἀμφιθέατρον τῆς ἐν Κορίνθῳ Ῥωμαϊκῆς ἀποικίας, καὶ οἱ νκοὶ ἦσαν ἀνεφάρμοτοι εἰς τὰς τελετὰς τῆς Πολυθείας μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ Θεοδοσίου.

Αἱ δὲ Ἀθῆναι ἔλαβον παρὰ πολλῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου ἐνδείξεις ἰδικιτέρας εὐνοίας. Κωνσταντῖνος ὁ μέγας ἔχαιρε κλυομένους στρατηγούς Ἀθηναίων· ἀντιχαρίζομενος δὲ τῇ πόλει δι' ὃν ἤγειρεν εἰς τιμὴν αὐτοῦ ἀνδριάντα, ἐφιλοδώρησεν αὐτὴν μετέτησιαν διανομὴν σίτου. Τὸ παράδειγμα τούτου ἐμιμήθη καὶ ὁ Κώνστας δὸς αὐτῇ νὰ νέμεται διὰ φόρους νήσους. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουλιανὸς ἐπροθυμάθη πολλὰ νὰ ὠρελίσῃ τὰς Ἀθῆνας, τόσον διὰ θρησκευτικούς λόγους, καθὼς καὶ διὰ τὴν συμπάθειαν ἣν εἶχε πρὸς τὸν τόπον τῆς ἐκπαιδεύσεώς του.

Τὴν βραχεῖαν τοῦ Ἰουλιανοῦ βασιλείαν ἠκολούθησεν ἡ εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν ἐπιδρομὴ τῶν Γόθων, ὑφ' ὧν καὶ αἱ Ἀθῆναι ἀλλεπαλλήλως προσεβλήθησαν. Καὶ κατὰ μὲν τὴν πρώτην αὐτῶν ἐπιδρομὴν, βασιλεύοντος τοῦ Φιλίππου καὶ Δεκίου, ἡ Φιλιππούπολις ἐστάθη ὄριον τῆς πρὸς τὴν Ἑλλάδα προόδου αὐτῶν. Τρεῖς μετὰ ταῦτα ἐνιαυτοὺς, ἐπὶ τῆς βασιλείας Βαλεριανοῦ, βλέποντες οἱ Ἕλληνες ἐπικειμένους τοὺς βαρβάρους ἐτέγγισαν τὸν Ἰσθμόν, καὶ κατέλαβον τὰς Θερμοπύλας, ἐνῷ οἱ Ἀθηναῖοι ἀνεκαίνιζον τὰ ἐκ τῶν χρόνων τοῦ Σύλλα κατεβύρρηκτα ὄχυράματα τῆς πόλεως, ἅτινα ἐπαναπυλόμενοι εἰς τὴν ἰσχυράν προασίαν τῶν Ῥωμαίων ἀρῆκαν ἐπὶ μακρὸν ἀνεπιμέλητα. Ἀλλὰ καὶ τὴν ἡμετέραν ἡμετέραν ἤρκεσε νὰ σταματήσῃ τὴν φορὰν τῶν βαρβάρων. Μόνον δὲ μετὰ δεκαπέντη ἔτη, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Γαλινοῦ, ἡ μεσημβρινὴ Ἑλλὰς εἶδε κατὰ πρῶτον ἀληθῶς τοὺς Γόθους· ἦτοι κατὰ τὴν τρίτην αὐτῶν διαπόντιον ἐκστρατείαν, καθ' ἣν τὸ πρῶτον διέβησαν τὸν Ἑλλησπόντον. Διαπλεύσαντες μετὰ τοὺς σόλους τῶν τοῦ Αἰγαίου κατῆραν εἰς Πειραιᾶ, καὶ ἀποβάντες εἰς γῆν ὠδευσαν εὐθὺς ἐπὶ τὸ ἄστυ. Ἐνῷ δ' ἐνέκειντο πολιορκούντες, ἡ καθ' ἑτέραν παράδοσιν, λαφυραγωγούντες τὴν πόλιν, ὁ Ἀθηναῖος Δέξιππος μετὰ τοῦ μηχανικοῦ Κλεοδάμου, ὅστις ἐπέμψθη παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος ὅπως ἐροδιάσῃ σὺν τοῖς ἀναγκαῖοις τὰ ἐπικαῖρα τῶν περαθαλασσίων χωρίων, ἐπιδραμόντες μετὰ δυνάμεως τινὸς εἰς τὸν λιμένα,

προσέβαλον εξαίφνης τὸν βαρβαρικὸν στόλον, καὶ ἐβίασαν τοὺς Γότθους ν' ἀφήσωσι τὰς Ἀθήνας ἀποπλέοντες εἰς Ἥπειρον.

Μετὰ διετίαν οἱ Γότθοι διέβησαν ἐκ νέου τὸν Ἑλλήσποντον μετὰ στόλου πολυπληθεστέρου ἢ πρότερον. Εἰσελθόντες δὲ εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον, ἀπεπειράθησαν ματαίως τῆς Κασσανδρείας, καὶ δευτέραν φορὰν εὗρον ἀπόρητα τῆς Θεσσαλονίκης τὰ τεῖχη. Τότε ἤνοιξαν περὶ δρόμον ἐρημώσεως διὰ τῆς Μακεδονίας, τῆς Πελαγονίας καὶ τῆς Πανονίας, φερόμενοι πρὸς τὴν Μοισίαν, ἐνθα προσβλήθentes κατετροπώθησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Κλαυδίου, λαβόντος ἐντεῦθεν τὸ ἐπώνυμον Γοτθικός. Τὰ δὲ λείψανα τῶν ὁρῶν αὐτῶν κατέδραμον τὴν Θεσσαλίαν, ἀλλὰ δὲν ἐπεχείρησαν νὰ προσβάλωσι τὸ προπύργιον τῆς βορείου Ἑλλάδος, τὰς Θερμοπύλας, τὴν φυλακὴν τῶν ὁποίων κατὰ τὴν προτέραν περίστασιν εἶχεν ἀναλάβει αὐτὸς ὁ Κλαύδιος. Μετὰ δὲ τὴν ἐν Ἀδριανουπόλει ἤτταν καὶ θανάτῳ τοῦ Οὐάλεντος, οἱ Γότθοι κατέδραμον αὖθις τὴν Θεσσαλίαν καὶ Ἥπειρον· ἀλλὰ διὰ τῆς φρονήσεως Θεοδώρου, τοῦ ἐπάρχου τῆς Ἀχαΐας, αἱ Ἀθηναὶ καὶ ἡ μεσημβρινὴ Ἑλλὰς ἐξέφυγον καὶ ἤδη τὸν κίνδυνον, ἕως οὗ μετὰ δεκαεῖς ἔτη, ὁ Ἀλάριχος, κύριος γενόμενος τῶν Θερμοπυλῶν, τῇ συνεργείᾳ προδότου τινὸς Ἀνθυπάτου, κατεδῆρσε τὴν Φωκίδα καὶ Βοιωτίαν, καὶ παρελθὼν τὰς Θήβας, ὡς ὀχυρῶς τετειχισμένης, ἐσπευδε πρὸς Ἀθήνας. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Γότθος οὗτος εἶχεν ἀρτίως ἀσπασθῆ τὸν χριστιανισμόν, καὶ ἠκολουθεῖτο ὑπὸ τάγματος ὀλοκλήρου μοναχῶν, τὰ εἰδῶλα καὶ τὰ ἱερά τῶν Ἀθηνῶν ἔτρεχον οὐ σμικρὸν κίνδυνον. Ἀλλ' ὁ Ἀλάριχος, εὐρὼν τὸ ἀστὺ τετειχισμένον, καὶ γερούμενος μηχανῶν καὶ ἐμπειρίας πολιορκητικῆς, καὶ μὴ θέλων νὰ ὑποστῇ τὰς βραδύτητας τοῦ τοιοῦτου πολέμου, εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν φιλικῶς, καὶ δεξιόμενος τὴν ξενίαν καὶ τὰ δῶρα τῶν ἀρχόντων, ἀπεχώρησεν ἀβλαβῶς ἐκ τῆς Ἀττικῆς· διευθυνθεὶς δὲ εἰς Πελοπόννησον ἐκυρίευσεν διὰ τῆς βίας τῶν ὁπλῶν τὴν Κόρινθον καὶ τὸ Ἄργος, καὶ ἐδέχθη τὴν ὑποταγὴν τῆς Σπάρτης. Ὁ ἔνθερμος τῆς πολυθείας ὁπαδὸς καὶ ζηλωτὴς Ζώσιμος ἀποδίδει τὴν σωτηρίαν τῶν Ἀθηνῶν, τόσον εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, καθὼς καὶ κατὰ τὸν ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Οὐάλεντος ἐρημώσαντα μέγα μέρος τῆς Ἑλλάδος σεισμόν, εἰς τὴν προστασίαν τῶν πολιούχων θεῶν. Ὁ Ἀλάρικος, κατ' αὐτὸν, μέλλων νὰ προσβάλῃ τὰ τεῖχη ἀπεπράπη ὑπὸ τοῦ φάσματος τοῦ Ἀχιλλέως καὶ τῆς Ἀθηνᾶς ἐπιφανέντων καὶ προμαχούντων τῆς πόλεως. (Ἀκολουθεῖ.)

ΠΟΙΚΙΛΑ.

Η ΛΕΑΙΝΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ.

Ἡ Κωνσταντίνη, λείαινα συληφθεῖσα εἰς τὴν μεγάλην ἔρημον τῆς Σαχάρας, μετακομίσθη εἰς Ἀλγερίαν, καὶ ἐκείθεν εἰς Παρίσιον, ὅπου κατὰ κλεισθεῖσα εἰς μικρὸν, σκοτεινὸν καὶ ὑγρὸν κλωδόν, ἐδέχετο πολυπληθεῖς ἐπισκέψεις, διότι ὄχι μόνον ἦτον αὐτὴ ὡραία καὶ μεγαλόσωμος, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ Παρίσια δὲν ὑπῆρχε τότε οὔτε καμηλοπάρδαλις, οὔτε ὄρα-

γουτάν, οὔτε ἐπανάστασις, οὔτε τεραστία τις δίκη πρὸς ἐπασχόλησιν τῶν Παρισινῶν. Οὐχ ἤττον ὅμως κατετήκετο ἡ Κωνσταντίνη ἀπὸ πλῆξιν καὶ ἀπὸ λύπην, καὶ ἤρχισεν ἤδη νὰ φθισῇ. Μεταξὺ δὲ τῶν ἐπισκεφθέντων αὐτὴν, ἦλθε ποτὲ καὶ τις πρῶτος δικαστὴς ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως, παρακολουθούμενος ὑπὸ κυναρίου δυσειδούς καὶ διεστραμμένου.

— Πῶς; εἶπε πρὸς τὸν ἐπιστάτην τοῦ θηριοτροφείου, δὲν βλέπεις ὅτι τὰ πτωχὸν ἐκεῖνο θηρίον φθιρεται ἀπὸ πλῆξιν, διότι δὲν ἔχει κἀνὲν ζῶον νὰ φάγῃ; Ρίπτε τῷ ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν ἐν ἀρνίον, μίαν γαλῆν, ἓνα κῦνα, ἢ ἄλλο κἀνὲν ζωντανόν, καὶ θὰ ἰδῇς πῶς θὰ τῷ ἐπανελθῇ ἡ ὑγεία· ἐγὼ σοὶ τὸ ἐγγυῶμαι. Ἄν θέλῃς ἄρχισον διὰ νὰ δοκιμάσῃς ἀμέσως, καὶ δός τῷ νὰ πνίξῃ τὸν κῦνά μου.

Ὁ ἐπιστάτης ἐδέχθη τὴν πρότασιν, καὶ τὴν ἐνέργησεν ἀνυπερθέτως. Φαντασθῆτε τὸν φόβον καὶ τρόμον τοῦ δυστυχοῦς κυναρίου, ὅταν εὐρέθῃ ἐγκεκλεισμένον μετὰ τοῦ φοβεροῦ ζώου εἰς περιορισμένον κλωδόν. Ἐν τῷ ἅμα ἔτρεξε καὶ ἐξάρωσεν εἰς τὴν μᾶλλον μεμακρυσμένην γωνίαν αὐτοῦ, καὶ ἐκείθεν, εὐσσωμον τρέμον, ἐξέριπτεν ἱκετικὰ βλέμματα πρὸς τὸν κύριόν του, ὅστις ἐγέλα.

Τότε ἠγέρθη ἡ Κωνσταντίνη, ὑποχώρως ὠρυσμένη, καὶ ἐπλησίασεν εἰς τὸ πτωχὸν ζῶον· αὐτὸ δὲ ἐξέπεμψεν οἰκτρὰν φωνήν, ἀφορῶν πάντοτε πρὸς τὸν κύριόν του. Φαίνεται δὲ ὅτι τὸ βλέμμα τοῦτο, πλήρες ζωηρότητος ἐνταυτῷ καὶ ἀπελπισίας, εἴλκυσε τὴν προσοχὴν τῆς λεαίνης, διότι, στρέψασα τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸν δικαστὴν, προσήλωσεν εἰς αὐτὸν ὀφθαλμοὺς ἐρυθροὺς καὶ αἱματώδεις. Ἐπειτα δὲ ἠνέωξε τρομερὸν φάρυγγα, ἐξήγαγε μεγάλην γλῶσσαν, ἀπὸ ὁξείας βελόνας κεκαλυμμένην, ἐχασμήθη μακρόν, κατεκλίσθη, καὶ τὸν πόδα ἐπὶ τῆς ρινὸς, ἀπεκοιμήθη, ψεύσασα τὰς προσδοκίας τῶν θεατῶν, καὶ μάλιστα τοῦ κυρίου.

Ὅθεν ἦλθεν ἡ ὥρα τῆς τροφῆς τῶν ζώων, εἰς τὴν Κωνσταντίναν ἐξήρθη σκέλος ἵππου διὰ τὸ γεῦμά της. Ἡ δὲ λείαινα, ἀφ' οὗ τὸ κατέφαγε, ἀφῆκε μέρος αὐτοῦ εἰς τὸν σύνδουλόν της, ὅστις ὅμως δὲν ἐτόλμησε νὰ τὸ ἐγγίσῃ, διότι δὲν ὑπῆρχε κέντρον πείνης ἱκανὸν νὰ τὸν ἐγείρῃ ἀπὸ τὴν σκοτεινὴν γωνίαν ὅπου τὸν ἐκράτει ὁ φόβος. Ἡ Κωνσταντίνη ἐπλησίασε δις ἢ τρίς εἰς αὐτὸν μ' ἐυμενεῖς τρόπους, ὡς διὰ νὰ πείσῃ τὸ κυνάριον νὰ ὠφελήθῃ ἀπὸ τὴν γενναϊότητά της, ἀλλὰ τὸ κυνάριον ἐμεινεν ἀναίσθητον πρὸς ὅλας τὰς φιλοφρονήσεις ταύτας. Τὴν ἐπαύριον ὅμως εἶχεν ὀλίγον ἐνθαρρυνθῇ, καὶ ἐτόλμησε νὰ φάγῃ τὴν μερίδα ἣν τῷ ἀφῆκεν ἡ λείαινα ὡς τὴν προτεραίαν. Μετὰ μίαν ἡμέραν ἀκόμη ἐξῆλθε τῆς γωνίας τοῦ καὶ ἔφαγε μετὰ τὴν Κωνσταντίναν. Μετὰ μίαν ἐβδομαδάα συνεγευματίζεν ἤδη μετ' αὐτῆς. Μετὰ ἄλλην μίαν ἐβδομαδάα ἐξέριπτετο πρὸς τὴν τροφήν, καὶ δὲν τῇ ἐπέτρεπε νὰ λάβῃ τὴν μερίδα της πρὶν αὐτὸ φαγῇ τὴν ἐδικήν του. Ἄν δ' ἡ Κωνσταντίνη προσήρχετο, τὸ κυνάριον ἐθύμωνεν, ὑλάκει ἰσχυρῶς, ἐξέριπτετο εἰς τὸ πρόσωπόν της, καὶ τὴν ἔδακνε μ' ὀληντὴν δυνάμειν του. Ἡ δὲ λείαινα ἐπιπτε τότε ἐπὶ τοῦ νώτου, ἐκίνει τὴν οὐράν της ὡς θεραπευτικὸς κύων ζῆτῶν συγχορηγεῖν ἀπὸ τὸν κύριόν του, καὶ περιέμενε μετ' ὑπομονῆς νὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα της· ἀφ' οὗ δὲ ἐχόρταινε τὸ